

## Müzelerde Uygulanabilecek Müze Eğitim Etkinlikleri

### *Educational Activities Applicable in Museums*

Derya PEKGÖZLÜ KARAKUŞ\*

**Özet:** Bu çalışma günümüzde üzerinde önemle durulan müze kavramı, müzecilik ve müze eğitimi ile ilgili konuları içermektedir. Çalışmamızda müze kavramının tanımı, müzeciliğin gelişimi, dünyada ve ülkemizde müze eğitiminin gelişimsel süreci incelenmekte ve asıl üzerinde durulması gereken önemli bir konu olan müze eğitiminde uygulanabilecek çeşitli etkinliklerden örnekler verilmektedir. Türkiye'de müzecilik yaklaşık yüz elli yıllık geçmişe sahiptir. Bu süre içinde müzecilikte olumlu gelişmeler yaşanmıştır. Müze kültürünün gelişmesinde, müzelerin eğitim ortamı olarak kullanılmasının önemli bir yeri vardır. Müze eğitimi; müzenin amacını ve niteliklerini, sergileri, sergilenen sanat eserlerini, müze ortamını, müze çevresini, müze ile insanlar arasındaki ilişkiyi ve müzenin disiplinler arası yönlerini ele alırken, müzenin aktif bir öğrenme ve gelişme alanı olarak kullanımını da içermektedir. Eğitim sürecinde müzelerden daha aktif ve verimli bir şekilde yararlanılabilmesi için; Kültür ve Turizm Bakanlığı, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Milli Eğitim Bakanlığı, Yerel Yönetimler, Sivil Toplum Örgütleri ve çeşitli kuruluşların işbirliği içinde çalışmalarını gerekmektedir.

**Anahtar Sözcükler:** Müze, Müzecilik, Müze Eğitimi, Müze Eğitim Etkinlikleri

**Abstract:** In this study, the concept of the museum, museology and museum education, which are emphasized today, are described; the definition of the museum concept, improvements to museology and the developmental process of museum education, both in Turkey and in the world are surveyed; and examples of the various activities applicable in museums, which is the important subject of focus, are given. Museology in Turkey has a history of approximately a hundred and fifty years. Within this period positive developments have happened in museology. Using museums as a learning environment has taken an important place in the development of museum culture. While museum education deals with the purpose and qualifications of the museum, exhibitions, exhibited art works, the museum environment, the museum area, the relationship between the museum and people, the interdisciplinary aspects of the museum, it involves using the museum as an active learning and development area. In order to more actively and efficiently benefit from museums during the educational process, the Ministry of Culture and Tourism, the General Directorate of Foundations, the Ministry of National Education, Local Administrations, Non-Governmental Organizations and various institutions must work in cooperation.

**Keywords:** Museum, Museology, Museum Education, Educational Museum Activities

### **Müze Kavramı**

Uluslararası evrenselleşme ve kültürler arası arayışlar içinde olan insanoğlu, sürekli olarak değişimden etkilenmektedir. Bundan dolayı, yeni arayışlar içinde geçmiş ile geleceği buluşturma girişimindedir. Bu çabaların gösterildiği mekanlar, müzelerdir (Erbay, 2009, 11).

Müze, toplumun kültürel ve bilimsel geçmişini yansıtan ve geleceğini biçimleyecek öğeleri

\* Uzman Sanat Tarihiçi, Alanya Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü, Alanya, deryapekgozlu@hotmail.com

Geleneksel müzecilik daha çok arama, toplama, koruma, bakımını yapma ve sergileme anlayışıyla sınırlıyken; çağdaş müzecilik ise, iletişim kurma ve eğitime işlevlerini de üstlenmektedir. Sonuçta etkin, dinamik, etkileşimci ve katılımcı bir müzecilik anlayışına geçilerek, kitlelerin gereksinimleri ve ilgi alanları doğrultusunda ilişki kurulmuştur (Erdoğan, 2003, 2).

*ICOM*, çağdaş müzeyi “toplumun ve gelişiminin hizmetinde olan, halka açık, insana ve yaşadığı çevreye dair tanıklık eden malzemelerin üzerine araştırmalar yapan, toplayan, koruyan, bilgiyi paylaşan ve sonunda inceleme, eğitim ve zevk alma doğrultusunda sergileyen, kâr düşüncesinden bağımsız sürekliliği olan bir kurumdur” şeklinde tanımlamaktadır (Demirtaş, 2009, 5).

Çağdaş müzecilik anlayışının temelinde; müzelerin kendi özel konuları içinde, olabildiğince çok eseri toplayarak, korunmasını sağlamak ve bunları halkın yararına sunmak amacı vardır. Sonuçta günümüz müzeleri tarih, sanat ve kültür yuvaları olma çabası içinde, görevlerini en iyi biçimde yerine getirmeyi hedeflemektedir (Erdoğan, 2003, 2).

### **Tarihsel Süreçte Müzecilik Eğitimi ve Müze Eğitim Teknikleri**

Müzciliğimizdeki dar kalıpları aşmak, çağdaş müzecilik kavramına ulaşmak, müzecilik eğitimi ile gerçekleşir. Müzelerin geleceğe dönük olarak varlıklarını devam ettirebilmesi, müzecilerin etkinliklerini arttırmasına bağlıdır. Müzecilerin en önemli ihtiyacı ise eğitimidir. Günümüzde yoğun olarak yaşanan ekonomik, teknolojik gelişim müzciliği etkilese de ona sahip çıkmak eğitimin görevidir (Erbay, 2009, 322).

Eğitim ve öğretimde müzelerin rolü, 1857 yılında John Ruskin’in İngiltere Parlamentosu’na müzeleri; çalışan sınıfların eğitiminde kullanılmasını önermesiyle başlamıştır. Amerika Birleşik Devletleri’nde halk eğitimi için müzelerden yararlanılmaktadır. Yirminci yüzyılın başından beri müze eğitimi bir uzmanlık alanı olmuştur. Metropolitan Sanat Müzesi’nden Henry Watson Kent, değişik kesimlere ulaşmak ilkesini savunmuş; 1909 ile 1929 yılları arasında Newark Müzesi yöneticiliğini yapan John Cotton Dana ise, müzelerin; eğitimde toplumsal sorumluluğu olduğuna ve bunun öncelikli misyonu olması gerektiğine inanmıştır.

Psikolojik etkenlerin, eğitim açısından etkili bir şekilde kullanılmasını ilk kez 1905-1945 yılları arasında Arthur Parker sağlamıştır. Parker, “müzelerin mümkün olduğu kadar çok kişiye hitap edebileceğini ve gerek uzun, gerekse kısa vadeli ilgi çekici programlar hazırlayarak yerel halkın kültür düzeyini yükseltmekte kullanabileceğini” ileri sürmüştür. Tüm yaş gruplarına hitap edilirken, çocuklara özel ilgi gösterilmelidir. Çünkü çocukların sergileri anlayabilmeleri için özel ilgiye ihtiyaçları vardır. Müzeler kapsamında gerçekleştirilen, eğitim amaçlı çoğu düzenleme ve alıştırma bilimsel yaklaşıma dayanmaktadır. Çocukların çoğu, bu tür eğitim programlarına öğretmenlerinin zoraki yönlendirmesiyle katılır ve özellikle ilgilerini çekmediği ya da gezi sonunda bir yoklama yapılmayacağını bildikleri takdirde; programa dikkat etmez, anlatılanları izlemez ve dinlemezler. Geleneksel yöntem; yani bir müzenin herhangi bir sergi salonunda çocuklara oradaki eserlere ilişkin bilgi vermek, etkili bir eğitim yöntemi değildir. Çocuklar saatler süren açıklamaları dinleyemezler ve sergilere olan ilgileri azalır. Bu nedenle çocukların dokunmaları, görmeleri ve duymaları lazımdır. Böyle bir eğitim süreci hem eğlenceli, hem faydalı, hem de hoş bir şekilde çocukların öğrenimine yardımcı olacaktır (Shabbar, 2001, 68-69).

*Melbourne Müze Eğitim Servisi*, gelen ziyaretçilere “yaşadıkları hayatı ve kendilerini” anlamalarına rehber olacak bir dizi program geliştirmiştir. Aynı şekilde müfredatı destekleyici materyaller hazırlamıştır (Greg, 2001, 31). Örneğin, Almanya’da oldukça önemli konuma sahip *Museums Pädagogisches Zentrum* çocukların ve gençlerin müzedeki eğitim merkezidir. Burada farklı eğitim çağlarındaki öğrencilere rehberli gezi, açıklama, tartışma ve atölye çalışmaları yaptırılmaktadır. Diğer bir deyişle bu merkez, aktif öğrenmeyi temel almaktadır (Yücel, 1999, 89). Tate Galerisi’nde 1976 yılında ‘*Körler için Heykel*’ adı verilen bir sergi gerçekleştirilmiştir. Bazıları koleksiyonlardan, bazıları da özel olarak tahsis edilmiş heykellerden oluşan bu sergi,

bursakentmuzesi.com/egitim-calismalari, 23 Mayıs 2012).

Yukarıdaki örneklerin dışında Alanya Arkeoloji Müzesi'nde uygulanan, buraya gelen öğrencilerden müzedeki objelerden birini seçip canlandırma yapmaları istenmektedir. Bununla ilgili yapılmış proje aşağıda verilmektedir.

2008 yılında Alanya İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı Konaklı Menderes İlköğretim Okulu öğrencileri ile Müze Eğitim Projesi kapsamında yapılan çalışmaya göre; öğrenciler, Sosyal Bilimler Öğretmenleri (*Bu proje, tarafımdan Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzecilik Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans yaparken Müze Eğitimi Dersi'nde gerçekleştirilmiş bir çalışmadır*) ile ders programındaki konu kapsamında Alanya Arkeoloji Müzesi'ne götürülmüştür. Müzeye gitmeden önce öğretmen tarafından öğrencilere gezilecek müze ile ilgili bilgiler verilmiştir. Gezi iki aşamadan oluşmuştur. Öncelikle müze uzmanları tarafından öğrencilere görsel anlatımlı Anadolu Uygarlıkları ile ilgili sunum yapılmış; daha sonra öğrencilere, öğretmenleri tarafından müzedeki eserler tanıtılmış ve yarım saat süre verilmiştir. Bu sürenin sonunda, öğrencilerden müzedeki eserlerden bir tanesini seçmeleri ve fotoğrafını çekmeleri istenmiştir. Müze gezisinden sonra, öğrencilere bir hafta süre verilmiştir. Öğrencilerden seçtikleri eser hakkında araştırma yapmaları ve eseri kendi dönemine göre canlandırmaları, ayrıca seçtikleri eseri kum tozu, boncuk vb. materyallerle çalışmaları istenmiştir.

#### **Okul Öğrencilerinin çalışmalarından örnekler;**

##### **6. Sınıf Öğrencisi Melike Lök'ün Canlandığı Gözyaşı Şişelerinin Hikayesi:**

*“Ey! İnsanoğlu ben bir gözyaşı şişesiyim. Ben de diğer arkadaşlarım gibi Alanya Arkeoloji Müzesi'nde sergilenmekteyim. Şimdi sizlere hikayemi anlatmak istiyorum. Anneler, eşler, nişanlılar; hasret kaldıkları çocukları, eşleri, nişanlıları ölen yakınları için ağladıkları zaman gözyaşlarını bana akıttırlardı. Daha sonra da kavuştuklarında beni ağladıkları kişilere hediye ederlerdi ve hediye edilen gözyaşları değerli bir mücevher gibi saklanırdı. Aslında ben içimi dökmek isterdim; ama onlar benim içimi doldururdu. Ben, günümüzdeki insanoğlunu seviyorum; çünkü beni kazılar sonucu bulunca kırılırım diye korktuklarından toprağımı bile silmeden beni Alanya Arkeoloji Müzesi'ne getirdiler; ama iyi ki toprağımı silmemişler; çünkü ben o zamanın toprağıyla yaşamak istiyorum. Arkeologların kazıları sonucunda ortaya çıkarıldığımda fark ettim ki, bu yeni dünya benim eski dünyama hiç benzemiyordu. Eski toprağın kokusu gibi kokmuyordu. Benim yaşadığım dönemde her yer yemyeşildi; ama ben çıkarılırken gördüm ki, şimdi yeşil renk sadece evlerin boyalarının rengi. Ben bu müzede mutluyum yalnız istediğim bir şey var o da müzeye gelen insanlar cam kenarından bana bir göz gezdirip gidiyorlar oysa ben bana dokunsunlar beni hissetsinler istiyorum; ama sonra korkuyorum eğer dokunurlarsa eski zamanın toprağı üstümden gider diye”.*

##### **6. Sınıf Öğrencisi Rabia Arslan'ın Canlandığı Osmanlı Kadın Kemerinin Hikayesi:**

*“Merhaba, ben Osmanlı kadınlarının kullandığı kemerlerden biriyim. Şu an Alanya Arkeoloji Müzesi'nde bulunmaktayım. Eskiden Osmanlı kadınlarının giydiği süslü kıyafetlerin içinde benim de ayrı bir yerim vardı. Her dönemde olduğu gibi Osmanlı kadınları da güzelliğe ve zerafete önem verirdi ve bundan dolayı kemer olarak ben de çok gösterişli yapıyordum. Değişik tarzda kadın kemerleri türlerim vardı. Altın, gümüş, bronz gibi. Günümüzde ise, benim yerime yapımı daha kolay, işlemleri benim kadar ihtişamlı olmayan çok çeşitli kemerler kullanılmaktadır. Eskiden hanımın güzelliğine güzellik katarken, şu an müzede ziyaretçileri beklemekteyim; ama ben yine de burada mutluyum çünkü kırılıp çöpe atılıp tamamen yok olmaksızın müzede daima beni koruyacaklar ve her gün yeni ziyaretçiler beni görmeğe gelecek”.*

##### **8. Sınıf Öğrencisi Kübra Güven'in Canlandığı Pan'ın Hayatı:**

*“Merhaba, ben Pan. Kırkların ve çobanların tanrısıyım. Babam tanrı Hermes, annem de bir çoban*

Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu, müzelerle eğitim ve öğretimi bütünleştirme çabalarını sürdürmeye devam etmektedir. Bu çabalar doğrultusunda kurulun, müze eğitimi sürecinde rol alacak kişilerin bir uzmanlık eğitiminden geçirilmelerini sağlamak amacıyla hizmet içi eğitim etkinlikleri düzenlemek, müze eğitim sürecinde Vakıflar Genel Müdürlüğü ve Kültür ve Turizm Bakanlığı ile ortaklaşa çalışmalar yapmak, müze yönetimleri ile okul yönetimleri arasındaki koordinasyon eksikliğini gidermek, müze eğitim etkinliklerinde pilot okul uygulaması başlatmak, ders kitaplarında müzelerle ilgiliyi arttıracak görsel öğelere, tarihi değer taşıyan bilgi ve belgelere yer vermek, müzelerden doğrudan yararlanma imkanı olmayan okulları tespit ederek, bu okullarda okuyan öğrencilerin Türkiye müzeleri ya da öğren yerleri ile ilgili sanal ortamda bilgi edinmelerini sağlamak, müzeler haftasında okullarda etkinlikler düzenlenmesini sağlamak gibi hedefleri bulunmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı bu hedeflere ek olarak öğretmen yetiştiren fakültelerin programlarında müze pedagojisi, müze ile eğitim ve müzede eğitim alanlarında dersler verilmesini de sağlamıştır (Karadeniz, 2009, 472-473).

#### KAYNAKÇA

- Atagök, T., Özkasım H., & Akmehtmet T. K. (2006). *Okul-Müze Günleri Öğretmen Paketi*. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Basım-Yayın Merkezi.
- Bursa Kent Müzesi. (23 Mayıs 2012). *Yaşayan Kentin Yaşayan Müzesi*, <http://www.bursakentmuzesi.com/egitim-calismalari>'ndan erişilmiştir.
- Demir, C. (2001). *Müzelerde Çağdaş Pazarlama*. İstanbul: Türkiye Anıt Çevre Turizm Değerlerini Koruma Vakfı. İstanbul.
- Demirtaş, K. (2009). *Müzelerde Kentsel Kültür Tarihinin Sergilenmesinde Antalya Örneği*. Çukurova Üniversitesi Arkeoloji Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana
- Erdoğan, T. (2003). *Türkiye'deki Arkeoloji Müzelerinde yapılan Eğitsel Faaliyetler*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müze Eğitimi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Tezsiz Yüksek Lisans, Ankara.
- Erbay, F. (2009). *Müze Yönetimini Kurumsallaştırma Çabası (1984-2009)*. İstanbul: Mimarlık Vakfı Enstitüsü.
- Greg, H. (2001). "Museums, Means and Ends". *Ethos* 9, 31-32.
- Hooper-Greenhill, E. (1999). *Müze ve Galeri Eğitimi*. Çev. Meltem Ö. Evren ve Emine G. Kapçı, Yay. Haz. Bekir ONUR, A.Ü. Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, s.160. Ankara.
- Karadeniz C. (2009). *Dünya Çocuk Müzeleri Bilim, Teknoloji ve Keşif Merkezlerinin İncelenmesi ve Türkiye İçin Bir Çocuk Müzesi Modeli Oluşturulması*. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Müze Eğitimi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Kuruoğlu, N. (2002). "Müzelerin Eğitim Ortamı Olarak Kullanımı." Bursa: *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 275-285. Bursa.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı*. (1984). Ankara: Eski Eserler ve Müzeler İç Hizmetler Yönetmeliği, s.1.
- Pera Müzesi Eğitim Etkinlikleri. (10 Şubat 2010). <http://www.peramuzesi.org.tr/egitim/detay.aspx?SectionID=4zJJ3%2bYsyeGUs7Q7v2XzoQ%3d%3d&ContentID=zNrgkapLx5cc94k9IDUpMg%3d%3d>'den erişilmiştir.
- Pera Müzesi Eğitim Etkinlikleri. (24 Ocak 2010). <http://www.peramuzesi.org.tr/egitim/detay.aspx?SectionID=DYN5Y7Ea19FhHb2c14IrbA%3d%3d&ContentID=%2bZqcB6%2b5YdTPM9YnbLSNsw%3d%3d>
- Rose, T. H. (1958). *Müzeler ve Öğretmen*, 7-13. Maarif Basımevi. Ankara.
- Sezgin, M., & Karaman, A. (2009). *Müze Yönetimi ve Pazarlaması*. İstanbul: Çizgi Kitapevi.
- Shabbar, N. (2001 ). "Çocuklar İçin Müze Eğitimi, Kent, Toplum, Müze Deneyimler-Katkılar". 68-74. İstanbul: Tarih Vakfı.
- Şahan, M. (2005). *Müze ve Eğitim*. [http://www.tebd.gazi.edu.tr/arsiv/2005\\_cilt3/sayi\\_4/487-501.pdf](http://www.tebd.gazi.edu.tr/arsiv/2005_cilt3/sayi_4/487-501.pdf), Erişim Tarihi: 13.01.2012
- Yücel, E. (1999). *Türkiye'de Müzecilik*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.